

9. Tři střelecké terče

Zoltov Tak už maluješ, holoubku?

Kupecský Jako střelecké terče se to snad hodí.

Zoltov Oho, nahá žena vystupuje z vany!... Jsi chlapík! Chlapík!... Ptal ses, jestli je Petr na mužské. Není. Že to vůbec existuje, se dozvěděl až jako dospělý. Sám mi ukazoval v německé knize místo, kde se psalo, že ve starých Aténách prováděl Diogenes veřejně s mladíky, co dělají na ulici jen psi. Petrovi to vlezlo do hlavy a nedal si pokoj, dokud mu sluha Jaguživskij nevyhověl, no však víš čím, mně je hanba to povídat.

Kupecský Já myslel, že to normální mužské spíše odpuzuje.

Zoltov Moje slova, holoubku!... Všechno, všechno mu o tom řekli. Všechno vysvětlili. Že je to jiné s mladíkem a jiné se starcem. A náš hosudar si všechno vyzkoušel!... Je jako ďáblem posedlý.

Kupecský Jak jste ho vůbec mohl něco naučit?

Zoltov Snadno. Nikdo netušil, že bude carem. Je nevlastní. Pokrevní následník je slabomyslný. Petr byl bystrý, velice zvědavý. To mu zůstalo dodnes. V Holandsku stihl poznat stavbu lodí, námořní cvičení, všechny manufaktury, papírny, hutě, mincovny, uměleckomory, zvěřince, nemocnice, blázince, obřizky v synagoze i vykřičené domy. Kdepak vůbec je?

Kupecský Shání pušku. V neděli budou střelecké závody.

Zoltov No jo! Střelba, výbuchy a oheň jsou jeho živly. Máloco miluje tak vášnivě jako ohňostroje, požáry a dělostřelbu. Snad už jen vodu a moře. A ještě assemblées.

Kupecský Co to je?

Zoltov Oslavy, hostiny, pitky. Tančí se do úpadu, jí se do úpadu, pije se do úpadu. Stráž nepustí nikoho ven, dokud všichni nepadnou do své vlastní moče a blivaniny. To bys měl zažít, holoubku. Lidi se na to chystají jako na popravu. Taky jich vždycky vynesou několik nohama napřed.

Kupecský Nechápu, k čemu je to dobré?

Zoltov Tam se neobrací naruby jenom žaludky, měchýře a střeva, ale především charaktery, mozky a duše. Jediný Petr je střízlivý. Schwálně popouzí opilé lidi k hádkám, a z nich toho vyleze víc než při výslechu. Tak se dozví věci, o kterých by jinak ani netušil.

Kupecský A potom?

Zoltov Petr zabubnuje k ústupu: bum, bum, bum, bitva s vodkou skončila, bum, bum, bum, všechny na zem srazila!... Jenom tajný rada Tolstoj odchází po svých. Celou tu dobu leze po čtyřech, štěká, mňouká, kouše lidi do nohou, oni ho kopají, pozvrací, pomohou, ale on to všechno snáší, jen aby nemusel nic pít.

Kupecký A co ti rozhádání?

Zoltov Poperou se, napijou se, vyspí se, usmíří se.

Kupecký Tak proč tam vůbec chodí?

Zoltov Copak mohou nepřijít, když je pozve car?

Kupecký Takové jednání s lidmi přece musí mít nějaký vážný důvod?

Zoltov Musel bys vidět svět jeho očima. Petr pohlíží na lidi jako na ohavný, obtížný hmyz, který jenom žere, chlastá, páří se a požírá se navzájem. Proto má nejraději, když se lidi – ze strachu, z vodky nebo že takoví opravdu jsou – naplno projeví právě v té své nízké, zvířecí podobě...

Kupecký Copak mu nikdy nikdo neřekne sám od sebe pravdu?

Zoltov Pravdu, holoubku? Tak poslouchej: z celé země se musí všechno dubové dřevo svážet na stavbu lodí. Mužika, který si porazí dub na jařmo nebo pluh, oběsí. U Ladogy pak hnijí netknuté hromady dubových klád ve vodě.

Kupecký Vás přece zná. Proč mu to neřeknete vy?

Zoltov Zbláznil ses? Kdyby mi, nedej Bože, uvěřil, dal by oběsit každého, kdo tam ty shnilé klády viděl nebo o nich slyšel.

Kupecký Ale proč by to dělal?

Zoltov Je takový. Nesnáší odpor a protivenství.

Kupecký Budou se mu ty terče líbit, co myslíte?

Zoltov Jo, holoubku, co se našemu hosudarovi bude nebo nebude líbit, to předem neví ani sám Pánbůh...

10. Samá zlá znamení

Nartov Je šest hodin, hosudare! Dobré jitro!...

Petr (*posadí se, zívá*) Áách! Dobré jitro, Nartove, dobré! Á-á! Co se mi to zdálo? Mám rád své sny..., ale dnešní nestál za nic! Škoda... Snad to neznamená nic špatného. Hlavně že jsem se dobře vyspal a cítím se jak rybička!

Nartov (*nalévá šálek*) Rybičky potřebují vodičku, Veličenstvo...

Petr (*vypije šálek*) Ještě nalej! Když to pomáhá, nebudu se šidit!
(*Zaklepání*)

Petr Jen pojď, Zoltove!...

Zoltov (*vchází*) Přeji dobré jitro, hosudare!... Cestovní deník cara Petra Velikého... Skončili jsme zahájením lázeňské léčebné kúry...

Petr Žádný sen nebude!... Napíšeme carevně Katušence, dále Šeremetěvovi a veliteli floty Senjavinovi...

Zoltov Hned připravím všechno, co je k tomu potřeba...

Nartov Dnes je neděle a na Veličenstvo čekají závody místních ostrostřelců.

Petr (*bez radosti*) Ach ano, už se moc těším!

Nartov Nicméně se teď musí hosudar ze všeho nejdříve s chutí dobře najíst, aby nabral dostatek nových životních sil a energie...

Petr Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Otče náš všemohoucí, odvrát svou tvář od hříchů našich a sešli nám milost svou pro tento den...

Nartov Amen!

Petr Čti!

Zoltov V úterý patnáctého října léta Páně (*důrazně*) tisícího sedmistého dvanáctého odpoledne se car při vyjíždce do blízkého okolí Karlových Varů zastavil v malé vesnici Pirkenhammeru a tam v místní kovárně vlastnoručně vykoval železnou podkovu, kterou ponechal majiteli, aby ji vsadil na věčnou památku do zdi nad vchod své kovárny...

Petr Dobře.

Zoltov ...Celý týden navštěvoval car v lázních prosté místní řemeslníky, zvláště truhláře a soustružníka Andrea Heidemanna, v jehož dílně se často bavil soustružením různých předmětů z bukového dřeva a slonoviny. Zhotovil tak nohy k hracímu karetnímu stolku, kulaté dózy, ozdobné nádoby, tabatěrky a podobné věci...

Petr ...které pak rozdával jako osobní dárky na památku karlovarským měšťanům!...

Zoltov (*dopisuje*) ...rozdával... na památku... měšťanům... Přesně tak, hosudare!... Od pondělí přibyly k pití termální vody každodenní ranní a večerní koupele a počet vypitých šálek se pohyboval mezi pětaticeti až čtyřiceti denně...

Nartov (*vstoupí*) Veličenstvo, Brjus přivezl z Vídně malířova pomocníka!

Petr Chci je oba vidět! A zavolej malíře!

Nartov (*zpozzdálí*) Račte, prosím!

Bruce Buďte zdrav, hosudare! Přeji vám dobré jitro... a dobrou chuť!

Petr Posad se. Jistě budeš při chuti...

Bruce Chci jenom spát. Sotva stojím na nohou...

Petr Kdes byl tak dlouho?

Bruce Dlouho...? Veličenstvo, ale vždyť... Pojd', pojd' sem! Ukaž se! – Prosím!... Pan Gabriel Müller z Vídně. Pomocník malíře Kupeckého! Tady ho máte!...

Zoltov V ruské rubašce...? A spoutaný...? Proč to, ptám se?

Bruce Dělal trochu potíže... Teď musím spát!... (*Vyjde*)

Petr Tak tys taky nechtěl přijet?

(*Pauza*)

Zoltov Mlčí... Jsem už asi moc starý. Rád si popláču, když je něco k pláči, a rád se zasměju, když je něco k smíchu... Ale některé věci prostě nechápu... Nechápu!...

Kupecký (*vchází*) Dobrý den, Veličenstvo.

Petr Dobrý den, maestro.

Kupecký Gabrieli, kde ses tady vzal? Proč jsi spoutaný? A jak to vypadáš...?

Gabriel Vidíte sám.

Petr Chtěl jste tady mít svého pomocníka, tak ho tady máte!

Kupecký Nic takového jsem od vás nechtěl a nežádal.

Petr Jak to, že ne?

Kupecký Poslal jste pro něho sám na základě mé zmínky, že je teď nejlepším malířem draperii.

Petr Ano. Poslal jsem pro něho já. Mám ho poslat zase zpátky?

Kupecký Smím se vrátit do Vídně s ním?

Petr Ne!... Když už je tady, tak ať zůstane. Může vám pomáhat a nic vám už nebude bránit začít s malováním.

Vratislav (*vzdálen*) Mohu vstoupit?

Nartov Račte, Jasnosti!

Vratislav (*blíží se*) Přeji Vašemu imperátorskému Veličenstvu dobré jitro a dobrý celý dnešní den.

Petr Nápodobně, Jasnosti.

Vratislav Doufám, že Vaše Veličenstvo potěší zpráva, že je celé město již od rána na nohou! Hned po mši projdou všichni ostro-
střelci v slavnostním průvodu s korouhvemi a hudbou od kostela
až na Becherovu louku, kde budou třemi výstřely z hmoždířů
dnešní střelecké závody zahájeny!...

Zoltov Máte pověst výtečného střelce, hosudare. Měl byste pro-
to v klidu uvážít, jestli je skutečně nutné právě tady a teď svůj vě-
hlas dokazovat?

Petr Nalej mi, Nartove!... Svou střeleckou pověst potvrdím, když
tím nejlepším střelcem budu. Vždycky, všude a přede všemi! (*Vy-
píje vodu*) Ráčí se pan hrabě ujmout našeho doprovodu?

Vratislav Bude mi nesmírnou ctí, Vaše Veličenstvo!

Petr Nartove, vezmi pušku a jdeme!... (*Vyjdou*)

(Tři vzdálené rány z hmoždířů. Pak jednotlivé výstřely)

Kupecký Máte tady nůž, pane písáři?

Zoltov Perořízek.

Kupecký Gabrieli, zvedni ruce a drž!... (*Přeřezává mu provaz na
rukou*) Máš odřené celé zápěstí. Bolí...?

Gabriel (*osvobozený*) Pane mistr, vy už ho malujete?

Kupecký Ne, Gabrieli. Mám jenom kresby, ale nic moc...

Gabriel Měli bychom se vrátit domů.

Zoltov O tom tady radši nemluv, dobře ti radím. A zvlášť dnes.
Dnešek bude, jako když padne krajíc chleba na zem. Tou namaza-
nou stranou.

Kupecký Co se stalo?

Zoltov Samá zlá znamení, holoubku. Hosudar špatně spal. Ne-
měl žádný pěkný sen. Ráno se modlil. Teď si umanol vyhrát stře-
lecké závody. A večer bude úplněk.

Kupecký Proč jsou ta znamení zlá?

Zoltov Proč? Hosudar, holoubku, určitě dostane epileptický zá-
chvat. Většinou to přijde, když jde měsíc nahoru. Při úplňku.

Gabriel Na vašem místě bych ho vůbec nemaloval!

Kupecký Bez toho obrazu nás car zpátky nepustí. – Udělal jsem
už studie. Podívej se. Kresby a návrhy kompozic... Každý oprav-
du tvůrčí nápad je něco jako vnuknutí Boží. Když nepříjde sám od
sebe, musí se nahradit dokonalým řemeslem.

Gabriel Copak to tady někoho zajímá?

Kupecký A proč by mělo? To je můj problém, ne jejich.

Gabriel Takže vy ho malovat budete?
Zoltov Jestli bude? A pročpak si myslíš, že tady je?
Bruce (*vstoupí*) Kde je hosudar?
Zoltov Na střeleckých závodech.
Bruce Tak proto nemohu spát!... Kdo rozvázal tady toho...?
Zoltov Maestro Kupecký, pane Brjusi.
Bruce Car o tom ví?
Zoltov Osvobodil ho, až když hosudar odešel.
Gabriel Ale vždyť ty studie jsou úžasné! Fantastické!...
Kupecký Kdepak, Gabrieli, nejsou. Chybí tomu vnitřní síla. Ná-
zorný příklad propasti mezi dovedností a uměním.
Gabriel Tady to, pane mistr..., to je prostě dokonalé!...
Bruce Aspoň sám vidíš, jaký tvůj mistr udělal pokrok. Taky nej-
dříve tvrdil, že nemůže, nechce, neumí... A najednou to šlo! Stačí
změnit názor!... A ty ho taky změníš!...

11. Nejlepší střelec

Nartov (*přibíhá*) Hurááá!... Hurááá!... Hosudar vyhrál první ko-
lo ve střelbách! Sláva carovi! Samovládce je nejlepším střelcem
dnešních závodů!

Zoltov Sláva Bohu na výsostech!...

Nartov Jenomže málem zastřelil jednoho člověka!

Zoltov Petr že zastřelil člověka?

Nartov Málem! Málem! Nějaký Jiří Lippert. Stál u terče a hned
po první ráně se šel podívat na výsledek. Petr už měl nabito na dru-
hý terč a ten člověk... Představte si, najednou se tam začal smát,
takhle vyskakovat a mávat rukama!...

Zoltov Smát se? Proboha, smát se našemu hosudarovi?

Nartov No právě!... Petr měl nabito, zkrivil tvář, zamířil na ně-
ho... Vedle něho stál velitel ostrostřelců. Okamžitě všechno
pochoopil. Padl takhle Petrovi nadšeně kolem krku – a rána šla
vedle!...

Zoltov Pánbůh zaplat a zlé pryč!...

Nartov Potom odvedl Petra k terči, aby sám viděl, že to nebyl po-
směch, ale radost nad přesným zásahem!... Kde je džbán?... (*Po-
padne džbán a vyběhne*)